

תמצית דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שב"ק פרשת תזריע - תשפ"ד ~ שבת חוה"מ פסח - תשפ"ג

נכתב כפי הבנת הכותבים
[בלתי מוגה - מיוחד לחזרה]

שב"ק פרשת תזריע - תשפ"ד

[מפאת חולשתו הגדולה לא נשא רבינו שליט"א מדברותיו הטהורות אצל שולה"ט בליל שב"ק, וגם בשל"ס קיצר מאד באמירת דברי תורתו]

ועומק הענין הוא שבגדים ומהותה הפנימית מישך שייכא בירושה לכל אחד ואחד מאתנו, וכל אחד ואחד יש לו ריח גן עדן נטוע בתוכו, ויש אוצר גדול בכל אדם, דהאדם הוא חלק אלוך ממעל, 'און דארט ווי דער אייבערשטער איז, איז דא א ריח גן עדן'.

ובפרט בליל הקדוש הזה שהקב"ה יורד אצלינו², ומעורר בקרבנו הריח גן עדן, וכמו שאיתא (מאור עינים פר' שמות ד"ה את מי יורה דעה), שהקב"ה הוא כאם המניק את בנה, שכשבנה חולה היא מרכנת את עצמה אל הבן, וכן הקב"ה יורד אצלינו להאיר לתוכינו בכל מצב שאנו נמצאים.

ואם לאליהו הנביא מצינו שהקב"ה צוה לו שילך אל כל ברית מילה, ובאשר על כן הבטיח לו הקב"ה שכל ה'נגעים' של העומדים שם יתהפכו בכדי שלא יצטרך להסתובב בין עוברי עבירה, הרי שכ"ש וק"ו הוא שכשהקב"ה בכבודו ובעצמו יורד אצלינו בלילה הזה, בודאי הוא מוריק עלינו ריח גן עדן, המרפא ומקדש ומטהר את הכל.

צדיקים יכלו להביא משיח בלילה הזה!!! והסיבה שלמעשה לא עשו כן היא מפני שיש ענין בספה"ק הנקרא 'שלימות', שצריכים

מצרים בלילה הזה, ושכן הוא גם בכל שנה ושנה כמבואר בזוה"ק ברע"מ בפרשת בא דף מ ע"ב, במאמר 'פקודא בתר דא' שאומרים לפני ההגדה.

³ וזה מתוך ל"ק: 'כי יש שני בחינות ביניקה, האחד שהאם מרכנת את עצמה להולד ומניקה אותו, והב' שלוקחתן על זרעותיה וידיה ומניקה אותו, והבחינה א' הוא מפני שאין התינוק בריא אולם לכן משפלת עצמה האם ומשפעת לו די חיותו, והבחינה הב' כשהוא בריא אולם אז לוקחתו ומעלה אותו על ידיה ומניקתו, כמו כן ישראל כתיב בהו וכל בניך למודי ה', שהקב"ה מלמד אותם תמיד שכל איך לעבדו ולקרב את עצמם אליו, וכשישראל אינם בריאים במעשיהם אז כביכול מצמצם את עצמו ע"י צמצומים עד רדתו עד ערך השפלתם, ומשכילים כפי ערך בינתם, כי הוא ית' חפץ בהצדקם, והם בקטנות השכל, וגם שם ידריכם לסור מדרכם, להשכילם דרך ה'...!'

של"ס

ליל התקדש החג של פסח כבר ממשמש ובא, שעלי' אמרו במדרש (שמות רבה פי"ט ה') שבאותה עת הוציא הקב"ה ריח גן עדן, וכל ישראל נכספו ובאו לאכול מן הקרבן פסח.

כן היה גם אצל יצחק ויעקב, שהביא יעקב אבינו ליצחק אביו בליל פסח 'שני גדיי עזים' (בראשית כו ט), לצורך קרבן פסח [וקרבן הגיגה] (רש"י שם בשם פרקי דר"א), ואז כשנכנס יעקב ליצחק מלובש בהבגדים הקדושים ההם, נכנס עמו ריח גן עדן, כמ"ש (שם פסוק כז) 'ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'.

בחז"ל מצינו כמה מהלכים למי היו שייכים בגדים אלו, שרש"י (בראשית, כו טז) מבאר שהיו שייכים לנמרוד ועשיו 'חמדם מנמרוד', אבל יש במדרשים (עי' במדב"ר ד, ח) שהבגדים האלו היה להם בירושה מאדם הראשון, שאדם הראשון נתנה לשת בנו וכו' עד נח, ונח לקחו בתוך התיבה, ואח"כ נתנה לשם בנו עד שהגיע להאבות (וע"ע ברש"י פסחים נד, ב ד"ה בדרו).

¹ ז"ל המדרש שם: 'והרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקדוש ברוך הוא שיעשו הפסח, וכיון שעשה משה את הפסח גזר הקדוש ברוך הוא לארבע רוחות העולם ונושבות בגן עדן, ומן הרוחות שבגן עדן הלכו ונדבקו באותו הפסח, שנאמר (שה"ש ד טז) 'עורי צפון ובואי תימן', והיה ריחו הולך מהלך ארבעים יום, נתכנסו כל ישראל אצל משה אמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך מפני שהיו עיפים מן הריח וכו', היה אומר הקדוש ברוך הוא אם אין אתם נמולין אין אתם אוכלין, שנאמר (שמות יב מג) 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת הפסח וגו'', מיד נתנו עצמן ומלו, ונתערב דם הפסח בדם המילה, והקב"ה עובר ונוטל כל אחד ואחד ונושקו ומברכו, שנאמר (יחזקאל טו ו) 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך וגו'', חיי בדם פסח חיי בדם מילה'.

² כמבואר אצלינו הרבה פעמים ע"פ הכתוב (שמות יב יב) 'ועברתי בארץ

בנין שלם של כל אחד ואחד מיישראל, 'ס'געווען צדיקים וואס האבן געוואלט איבער פארן [נישט ווארטן אויף גאנץ כלל ישראל], און מ'האט נישט מסכים געווען פון הימל, שצריכים לחלקן של כל אחד ואחד, והאוצר הגדול המונח בתוך כל אחד ואחד.

אולם בזאת יתבונן האדם כמה גבוה היא מעלת לילה הזה, שהיא ממש כדרגה אחת לפני הגאולה, שהרי הקב"ה יורד אצלינו 'אני ולא מלאך אני ולא שרף', ורק צריכים לקבל אותו כראוי, 'זיי נאר נישט קיין שטער', 'מ'מוז האבן שכל', 'נישט אנקומען צום סדר און...!', 'נישט מבלבל זיין', כמו שמסופר שפעם אחת נכנס הרה"ק מרוזין זי"ע אל הסדר והכריז 'זייטן מיך נישט מבלבל מיט אייער מחשבות', ואח"כ ראו כולם שכל הזמן היו חושבים 'שמע ישראל וכו'', וזהו אכן עבודת כל הלילה הזה, לעסוק ב'שמע ישראל', היחוד שבין קוב"ה ונסת ישראל. כי הנה כאמור, שבלי לזה הקירבה עם השי"ת היא כה גדול, 'אני ולא השליח', וכוונת כל אחד ואחד נצרך לזה, בכדי להגיע אכן לבחי' משיח, שמישיח הוא נשמה הכוללת כידוע.

ואם יצחק אבינו ברוב קדושתו עדיין הוצרך לריח גן עדן בלילה הזה, כ"ש אנחנו צריכים לריח גן עדן הזה. ואז במצרים איתא שאפילו אלו שלא רצו למול את עצמם ולהקריב הקרבן פסח, גם אותם קירב השי"ת אליו ע"י הריח גן עדן. ואכן אנחנו גם חפצים בזה, ומדרגתנו בזה היא עכ"פ שרוצים אנו, 'רצונינו לעשות רצונך!'.

ובכן הקב"ה יורד אצלינו עד למדרגה התחתונה שאנו נמצאים בה לגלות בנו הריח גן עדן הנטוע בנו, וכאם המשפלת את עצמה להניק את בנה, 'מ'איז אזוי נאנט! אזוי צוזאמען!', 'די מענטש ווערט א לויטערע מענטש, מצה איז דאך א לויטערע ואך, 'ס'ווערט א 'מצות תאכל במקום קדוש' (ויקרא וט').

זאל דער אייבערשטער טאקע העלפן, די נאכט זאל זיין א לעכטיגע נאכט, מ'זאל האבן די שכל זיך צו מצרף זיין מיט א שמע ישראל, 'ס'זאל זיין 'אחד', א גאנץ יאר איז אחד, די נאכט איז 'אחד באחד'⁵. 'ס'איז א נאכט פון אמונה, אמונה מיינט גלייבן אין זיך, גלייבן אינעם אייבערשטן, גלייבן אז דער אייבערשטער האט דיך ליב. גלייבן אז אונז זענען מיר מעורר דעם אייבערשטן, דער אייבערשטער איז זיך משתשע מיט אונזער עבודה. אונז ווייסן נישט פארוואס דער אייבערשטער האלט אונז נאך דא, זעהט אויס אז עפעס זעהט ער אין אונז, ער קומט אראפ צו אונז פסח בינאכט און האלט אונז, 'ס'איז אזא נאנטקייט, א נאכט וואס האט די סגולת הגאולה, און יעדע איד האט א חלק אין די סוד הגאולה, דער אייבערשטער קומט און זאגט פאר יעדע איד 'דו ביסט עס! דו ביסט עס! איך בין פאר'חלש'ט פאר דיר!', און מ'דארף האבן יעדעס איינעם בלי שום יוצא מן הכלל.

זאל דער אייבערשטער טאקע העלפן מ'זאל שוין זעהן לעכטיגע זמנים, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

יחזא דברך שם כבוד בכ"ה אתון, עד הקמת המשכן אשר תמן נגמר גן יחזא דברך שם כבוד בכ"ה אתון דליה, כמבאר בזה"ק פרשת תחומה (קלט): והנה יובן בזה מעשה בר"א ור"כ כו' שהיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם כו' הגיע זמן קרי"ש של שחרית, לדרכינו אשר בליל יציאת מצרים לילה כיום יאיר בבחי' התגלות הלבנה כרזא דא מדיוק בלשונם מספרים וכו' כל אותו הלילה וכו', כמו אותו הלילה דיציאת מצרים שהיה בהוספות יחזא דברם שם כבוד בכ"ה אתון, רזא דאור הלבנה כאור החמה כמו כן היה עצם תקונא דא בסיפור יציאת מצרים דלהון המשכת המוחין דעתיק, לפי זה הרמז ואו"ר לבנ"ה כאו"ר חמ"ה גי' 'עתי"ק. וזו (בראשית א טז) 'ועש אלקים את שני המאורות הגדולים', היינו להיות המאור הקטן ג"כ בבחי' גדול, ר"ל על דעת זו עשה אלקים ב' מאורות את המאור הגדול וכו' ואת המאור הקטן וכו', כדי להיות בבחי' מאורות הגדולים, היינו להיות המאור הקטן ג"כ בבחי' גדול בסוד הוספת בכ"ה יחזא דברך שם כבוד דהיא רזא דלבנה, ורזא דא היא לילה כיום יאיר, ולהכי יהיה מספר 'המאור הגדול ממשל"ת היו"ם המאור הקטן ממשל"ת הלילה' בחושבן 'שמע ישראל' היו"ה אלקינו' היו"ה אח"ד, ברו"ך ש"ם כבו"ד מלכות'ו לעולם ועד', בהוספת א' יותר שמורה על הוספת אות אחד ביחזא דברך שם כבוד, דאיהו עצם בחי' התגלות מאור הקטן להיות בבחי' מאור הגדול. עכ"ל.

⁴ ע"י ב'תפארת שלמה' לשבת הגדול על פסוק זה שמבאר דהיינו שצריך האדם לקדש ולטהר עצמו ולהכין את עצמו כראוי, שגופו יהיה 'מקום קדוש', שבו הוא מכניס המצות, וע"י אכילת המצות מזדכך הגוף, ע"ש.

⁵ כמבאר אצלינו במ"א דעכשו ר' יחזא עילאה' דהיינו 'שמע ישראל' מסיים ב'אחד' ויש בה בכ"ה אותיות, אבל יחזא תתאה דהיינו 'ברוך שם' יש בה רק כ"ד אותיות, ומסיים ב'ועד', ולעתיד לבא יתוסף את אחד ליחזא תתאה, וגם היא יסתיים ב'אחד', ובלילה הזה, הוא מעין דוגמא דלעתיד, 'לילה כיום יאיר'.

ולחבת הדברים העתקנו דברי קדשו של הרה"ק ר' משה מראזודוב זי"ע בענין זה המובא בהגדה של פסח לבית ראפשיץ [ומרגלא בפומי' דרבינו שליט"א] וזל"ק: מעשה בר"א וכו' והיו מספרים כו' כל אותו הלילה כו' הגיע זמן קרי"ש. עפ"י הזה"ק (ח"ג רסד): בפסוק (ויקרא א א) ויקרא כו', שלעתיד יהיה גם היחוד של 'ברוך שם כבוד' בכ"ה אתון כמו יחזא דשמע, ועל רזא דא היה עיקר עבודתינו במצרים להעלות התרין יחודין הנ"ל ולהיות שוין, ע"ש. ואמנם נודע ממגלה עמוקות ואתחנן אופן רכ"ז רזא דתריין יחודין הנ"ל, דאינון בסוד חמה ולבנה, בבחי' התמלאות פגימת הלבנה להיות אור הלבנה כאור החמה היא ברזא דתוספות את אחת להיות יחזא דברום שם כבוד מלכותו בכ"ה אתון, ולהיות גדול כיחזא דשמע, ע"ש. והנה בליל יציאת מצרים שהיה לילה כיום יאיר, בטעם התחלת התמלאות פגימת הלבנה, ולהתגדל

שבת חוה"מ פסח - תשפ"ג

[מפאת מחלתו וחולשתו של רבינו שליט"א בשנה שעברה קיצר בשבועות האלו באמירת דברי תורה]

ליל שב"ק

שבא לרמז בזה שהכל נפתח לו מאלף ועד תיו.

הגמרא מספרת (פסחים טו.)⁶ שבני בתירא לא ידעו אם הפסח דוחה את השבת אם לאו, עד שמצאו את הלל והוא ידע לפסוק שדוחה את השבת מיד אמרו לו שהם מוותרים לו את הנשיאות ומינהו נשיא עליהם, ואע"פ שמצינו בחז"ל שאף מי שאינו חפץ בכבוד, מאחר שנתנו לו שוב אינו רוצה לוותר עליו, כאן היה הדבר שונה והסכימו כולם שהלל יהיה נשיא עליהם.

וזאת היתה מחמת הביטול שזכו לה, כי זהו העבודה בימים אלו, להתבטל כליל, וכמו שמזכירים הרבה פעמים בהגדה "מה" שהיא מורה על עניויות וביטול.

עוד מסופר שם בגמ' שאח"כ הסתפקו בדין הסכין, במי שישכח להביא סכין מערב שבת והרי אסור להעבירו ברה"ר מה יעשה להביאו בשבת, ושאלו אותו ואמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן ונראה מה שיעשו מעצמם, למחר מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו, ראה מעשה ונזכר הלכה ואמר כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון.

ולכאורה הרי היה להם כאן פתח לומר לו 'הרי גם אתה אינו יודע הכל', ובכל זאת לא אמרו כן אלא כיון שמינו אותו והוא נתעלה להיות הנשיא, שוב בין אם יודע בין אם אינו יודע יהא הוא הנשיא והם מבוטלים אליו ללא אומר ודברים. זה עומק העבודה של ה'שאינו יודע לשאול' שאינו בא עם נגיעות עצמו כלל, ואינו עולה על דעתו כלל לנצח את אחרים.

וחזינן הרי, שלמעשה מי פסק את ההלכה לבסוף, היה אותם פשוטי בני ישראל שבאו עם פסחיהם ולא עלתה על דעתם כלל שבזה הם פוסקים את הדין. זהו העבודה של 'שאינו יודע לשאול' שמי שאינו

מתעתדים אנו לקרות מחר קריאה שיש בה חידוש מיוחד, כאשר משה רבינו מבקש מה' 'הודיענו נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך' (שמות לג יג), הוא שואל מהשי"ת התגלות יתירה ממה שהיה עד כה, ומתחנן שייזכה ליותר התגלות אלוקי, וזאת על אף שבמתן תורה היתה גילוי הכי גדול ששייך, אעפ"כ משה רבינו ביקש שהוא רוצה יותר מכך, והוא דבר פלאי.

גם ההפטרות שבימים האלו מוצאים אנו שמדברים הם אודות גילויים גדולים וביאת משיח ובפרט ההפטרה של אחרון של פסח "עוד היום בנב" (יחזקאל י לב).

בעצם ליל פסח כאשר אנו זוכים שהקב"ה יורד אצלנו לבתינו ממש, עלינו להתחזק בשמחה ולהיות בהתלהבות רב, כי כן לימד אותנו הקאזניצער מגיד (עבודת ישראל, לפסח) שהביא בשם הזהר, משל למלך שכעס על בנו והרחיקו ממנו, לימים בא המלך בהתגבר עליו רחמנותו על בנו, השגיח מן החלונות והציץ מן החרכים לראות את שלום בנו ומה הוא עושה ואיך הוא מרגיש, ואם רואה שהבן בשמחה אין הבכיה כל כך גדולה ואין צער מהתרחקותו ממנו כ"כ, מה שאין כן אם יראנו עצב ודואג. ואומר ה'עבודת ישראל' שלזה צריך להיות בשמחה בליל התקדש החג כשאבינו הבורא ב"ה בא אלינו, כי אע"פ שהקב"ה 'חופש כל חדרי בטן' ויודע היטב את הצער שיש בלבנו, אעפ"כ יש לנו להראות בעצמנו כאילו אנו יושבים בשלוחה, ובזה אנו גורמים לו יתברך כביכול נחת רוח ונייחא בעלמא.

מחמת כן מוצאים אנו שהצדיקים הפליאו מאד את ה'שאינו יודע לשאול', שהרי האמת היא כן שאין אנחנו מבינים כלום, ורק תפקידנו ומעשינו הוא להראות להשי"ת את התשוקה שיש לנו להתקרב אליו, ואז נזכה אכן להשגה. וזאת היא "א"ת פתח לו",

אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת ועוד ק"ו הוא ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת אינו דין שדוחה את השבת מיד הושיבוהו בראש ומינהו נשיא עליהם והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח התחיל מקנטרן בדברים אמר להן מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם עצלות שהיתה בכם שלא שמתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון אמרו לו ר' שכח ולא הביא סכין מע"ש מהו אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן למחר מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו ראה מעשה ונזכר הלכה ואמר כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון.

⁶ ז"ל הגמרא פסחים טו ע"א: תנו רבנן הלכה זו נתעלמה מבני בתירא פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו כלום יש אדם שיועד עם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו להם אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע עם פסח דוחה את השבת אם לאו שלחו וקראו לו אמרו לו כלום אתה יודע עם הפסח דוחה את השבת אם לאו אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת אמרו לו מנין לך אמר להם נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת

בא עם נגיעות כלל ולא עולה על דעתו כלל שיהיה דבר מה ממנו, דוקא לו "את פתח לו".

עבודת הביטול הזאת היא גם העבודה וההשפעה של יום השבת שבכחה להביא את האדם להגיע לידי ביטול האמיתי, בפרט שבת שחל באמצע ימי הפסח, וכמו שהיה אז שבת בערב פסח כאמור.

ובכן נשכיל להבין את גודל הענין של 'מסורה' בפסח, ש'אם אין נביאים הם בני נביאים הם', שכן אנחנו אין אנו יודעים כלום, ובכן שמים אנחנו את עצמנו כ'אינו יודע לשאול', ועושים כל מיני חומרות בביטול לאבותינו, ובכך זוכים למעלה הגדולה והעצומה שהקב"ה יורד ומשתעשע עמנו בליל הפסח כמ"ש בזהר, 'איי ווער בין איך, וואס קען איך, נישט דעס וויל דער איבערשטער הערן. דער איבערשטער וויל הערן 'שאינו יודע לשאול' און דעמאלטס וועט זיין 'את פתח לו'".

צווייטע תורה

ידוע שמופני שאמר אברהם אבינו ע"ה "במה אדע כי אירשנה וכו'" (בראשית טו ח) גרם שירדו בניו למצרים.

והרי קשה איך זה תירץ על קושייתו ומה מדה כנגד מדה היא זו.

אלא שידוע שכוונתו של אברהם אבינו בשאלת "במה אדע" היתה איך יתקיימו בגלות בלי ביהמ"ק ובלי התגלות אלקות גדולה שתהיה עליהם. ועל זה אכן בא התירוץ שירדו למצרים 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול', והיינו שענין ועיקר התכלית של הירידה למצרים היתה שלבסוף יצאו משם ויזכו להתגלות האמורה. זה הוא מה שהשיבו הקב"ה לאברהם אבינו, שמאחר שירדו למצרים ויצאו משם, יהיה להם קיום בגלות בכל הדורות, על ידי כך שבני ישראל בכל דור ודור עושים זכר ליציאת מצרים 'וחדאן בפרקנא דמריהון', עי"ז יש להם קיום בגלות.

יסוד זה היא 'פשוט פשט' בקרא, ורק שצריכים להתבונן בו ולהבינו.

והנה גם אנחנו שואלים "במה אדע", איך נתקיים עוד בגלות הארוכה והקשה הזה בלא התגלות עצומה, וצריכים אנו לידע התירוץ על זה, והיא, ש'בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים', כמו שפסק הרמב"ם (פי"ז מהל' חמץ ומצה ה"ו), ומכח זה יכולים אנו אכן להתקיים בגלות.

אפילו ס'זעהט אויס ווי ס'איז עפעס נישט, מ'זאל נישט זאגן ס'איז עפעס נישט, 'ס'איז עפעס יא!' כי האור היא גדול ובכחה להחזיק אותנו עדי הגאולה העתידה במהרה בימינו אמן.

מרגניתא דמלכא

אמירות נעימות ופנינים יקרים
שהשמיע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
בלילי שבת קודש בעת עריכת שלחנו הטהור

פרשת צו - שבת הגדול תשפ"ג

א.

במהרי"ל דיסקין בפרשת לך לך מביא רמז נאה, עה"כ ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין (בראשית יד, יח), דלחם היינו שהביא לו מצות - לחם עוני, ודי' כוסות של יין, דעובדא זו היתה בליל פסח אחר חצות, דאיתא בתרגום יונתן דבא הפליט ויגד לאברהם שלוט אחיו נשבה ואתא במעלי יומא דפסחא, וכמו"כ כתב רש"י עה"פ (שם פסוק טו) ויחלק עליהם לילה, ומדרש אגדה שנחלק הלילה ובחציו הראשון נעשה לו נס וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים, ע"כ, ונזדרז אברהם תיכף וירק את חניכיו ורדף אחר המלכים והשיג אותם בתחילת ליל פסח, והיתה המלחמה נמשכת מתחילת הלילה עד חצות, ואחר חצות לילה שב מהמלחמה, והי' חושב מלכי צדק - שהוא שם בן נח זקינו, שאפשר מפני טרדת המלחמה לא לקח אברהם עמו מצות ויין, לכן הוציא לו לחם ויין, עכת"ד.

והיה מקום להביא ראיה מאברהם אבינו, שאפשר לאכול מצות ואפיקומן אחרי חצות דרק אז חזרו מהמלחמה, אבל זה אינו, דיש לדחות ולומר דדוקא במצב של מלחמה והיה אנוס לרדוף אחרי המלכים ע"כ נדחה לאחר חצות, אבל לכתחילה אפשר דמצותה קודם חצות דוקא.

אבל בעצם זה שאברהם אבינו נלחם נגד ד' המלכים החזקים אשר הם ניצחו מקודם את חמשת המלכים, ואברהם לא הלך להילחם בהם אלא עם אליעזר עבדו ועוד כמה מחניכי ביתו, צ"ב גדול דהיאך מסר נפשו עבור לוט כשלא היה סיכוי שיצליח נגדם.

אזי ההכרח מובן, שידע וראה בנבואתו שמלוט ומואב יצא כל מלכות בית דוד ומשיח, ומסר את נפשו למען הצלתו.

אבל עדיין יש להבין, למה הלך בתחילה רק עם קהל מיעוט, ובלא שום כלי זיין כי עם עפר, כדאיתא במדרש (בי"ר מג, ג) 'ר' יהודה אמר, אברהם היה משליך עליהם עפר והוא נעשה חרבות, קש ונעשה חצים'. והרי זה שלא כדרך הטבע כלל, ומהיכן לקח על עצמו לסמוך כל כולו על נס גלוי מאתו יתברך שמו.

וכן מצינו במעשה דנחום איש גמזו, דהגמ' במס' תענית כא. מספרת באריכות שהלך עם דורון לבי קיסר, ובדרך גנבו ממנו האבנים טובות ומילוי את ארגזי עם עפר ואמר גם זו לטובה [נעפ"י פירושו של המהר"ל בספרו נתיבות עולם נתיב הבטחון פ"א, שידע מקודם בואו לקיסר שמלאה עפר], וכשהגיע להקיסר ופתחו וראה בו עפר רצה להרגו, עד דאתי אליהו ואמר דילמא הא עפרא מעפרא דאברהם אבוהון, דכי הוה שדי עפרא הוה סייפייה - חרבות, וגילי הוה גירי - קשים נעשו חצים, ובדקו אותם וכך הוה, וצ"ב כהנ"ל אמאי בכלל הביאו נחום איש גמזו לקיסר עד שהוצרך לנס מן השמים שיהיו דוגמת עפר אברהם.

אלא הענין הוא, שבמהלך החיים מתנהג השי"ת עפ"י דרך הטבע בלא שינויים גדולים, הגם דכל העולם וכן כל הנבראים חיים על ניסי ניסים בכל רגע ורגע, אבל אין הקב"ה משנה את הטבע בדרך כלל, אמנם כשמגיע איזה הכרח לנס אין השי"ת מונע מלהראות את נפלאותיו לעיני כל, וכמו שמצינו במצריים שכלל ישראל היו מוכרחים לצאת מטומאת מצרים בחפזון ממש, כדאיתא בזוה"ק (זוה"ח ריש פר' יתרו) דהיו שקועים במ"ט שערי טומאה וכמעט שלא שקעו בשער החמישים - ורצה הקב"ה דוקא את עם ישראל, ולא היה ברצונו לקחת עם אחרת לו לעם, ואע"פ שלא היה להם שום זכות לצאת משם, מיד נתן להם הקב"ה דם פסח ודם מילה, ובהכרח עשה להם ניסים והוציא אותם בריש גלי.

אזי במדה זאת השתמש אברהם אבינו, בידוע שבהכרח צריכים להציל את לוט, כדי שיצאו ממנו משיח בן דוד שיגאל את ישראל מגלות, א"כ היה בטוח שבהכרח יתרחש להם נס במלחמתם וכך יצא למלחמה עם המלכים, וכמו שהיה בפועל שהקב"ה עשה נס שלא כדרך הטבע וע"י קש ועפר ניצחם.

וכן היה במעשה דנחום איש גמזו, שהרגיש והבין שבהכרח יעשה לו נס מן השמים כי יש הכרח לעשות את שליחותו עבור

אחיו בני ישראל, אזי נתנו במתנה להקיסר, וכידוע הסוף שהשתמשו בו למלחמה כבידה, וניצחו עם עפר זה כמו של אברהם.

וכ"ה בימינו אלו בדור עני עקבתא דמשיחא, שבעצם כבר יש הכרח גדול להיגאל מגלות המר הזו, וכידוע שמקום המוקדש נתחלל בכל רגע ורגע ע"י הערביים שעולים לשם ועושים מעשה שקץ, וגם כל קצבות תבל אינם מעוניינים בנו - עם ישראל, הגם שמעשה ידינו ידועות לנו שאינם כדבעי וכדלים וכרשים נחשבנו, אבל ברגע שיש הכרח לבואו של משיח צדקינו, איכא הרבה דרכים למקום, וכימים ההם כן בזמן הזה, כי אם היה הקב"ה מצווה אותנו בשנה זו להקריב הקרבן פסח מי היה נמנע מלהקריבה, אלא צריכים להאמין שעומדים אנו סמוך ונראה לקראת הגאולה שלימה ואחכה לו בכל יום שיבא.

ב.

בשבוע הבא בליל הסדר יאמרו כולנו מהקטנים ביותר את ה'מה נשתנה' - הדי' קושיות, ואומרים אותו בפירוט גדול, למה בכל השנה אוכלים חמץ ומצה, ואין מטבילים אפי' פעם אחת, ואין מצוה להסב וכו', אבל כשמגיע להתירוץ אומרים בכלליות, שהיינו משועבדים לפרעה במצרים והוציאנו ה' בכבודו ובעצמו משם וכו', ואמאי לא מיישבים כל קושיא וקושיא, דלכן מטבילים בליל זה ב' פעמים, ולכן מצוה לאכול בהסיבה וכדו', וצ"ב.

**

וגם, הרי עכשיו אכלנו קוגל הנעשה מלאקש"ן - חמץ גמור, ובעוד כמה ימים בחג הפסח מי שיאכל מאכל זה חייב כרת, והדבר תמוה קצת... אבל בזה"ק (ח"יב עמוד קפג.) מבואר, דהמצה הוי תרופה ורפואה, דבעצם לא היה אפשר לאכול שאר מאכלים בכל ימי השנה דהיו מזיקים להאוכלם, אבל כיון דאכלי מצות בימי הפסח אמר קוב"ה מכאן ולהלאה אתחזי לון חמץ וייכלון ליה, דהא לא יכול לנזקא להון (כלשון הזוהר), אבל לכאוי משמע עדיין שיש איזה ביאור וענין פנימי בזה.

**

וכן, נפסק בשו"ע (סימן תעא ס"א) אסור לאכול פת משעה עשירית ולמעלה [בערב פסח] כדי שיאכל מצה לתיאבון, וגם נוהגים לא לאכול מצה בכל חודש ניסן (כמבואר בבאר היטב בשם כנה"ג) כדי שיאכל המצות מצוה לתיאבון, אבל במציאות לא חזינן שמצות הווי מאכל כ"כ טעים העובר לסוחר בכל סעודה וארוחה...

אלא התירוץ על כל הנ"ל הוא שאין אנו שואלים שאלות אלא מאמינים בתמימות, ועושים כל מה שאמרו לנו חז"ל בלי פקפוקים כלל, שזהו יסוד היו"ט הבא ומתקרב אלינו, ביטול לאורו הגדול שמתגלה בליל זה, ומליל זה שואבים אמונה לכל השנה.

להערות והארות או לקבל הגליון מדי שבוע בשבוע ע"י e-mail יש לפנות להמערכת ע"ד toraskosov@gmail.com